

Vaeltelua varjoisissa valtakunnissa

Gavin Baddeley: Goth Chic. Johdatus pimeän puolen estetiikkaan. (Alkuteos: Goth Chic. A Connoisseur's Guide to Dark Culture. Suom. Ike Vil.) Like 2005, 383 sivua.

Muun muassa musiikkiin ja okkultismiin erikoistunut englantilainen toimittaja Gavin Baddeley lähtee kunnianhimoisesti kartoittamaan goottilaisuuden syvintä olemusta alun perin vuonna 2002 julkaistussa kirjassaan *Goth Chic. Johdatus pimeän puolen estetiikkaan*. Heti teoksen alussa käy ilmi, että goottilaisuus on laaja-alainen ja varsin latautunut käsite, jonka kattamien teemojen selvittely on vaativa tehtävä. Baddeleyn mukaan monet gootitaiheet ovat lisäksi 1990-luvun kuluessa liukuneet osaksi valtavirtakulttuuria, ja goottien keskuudessa väitelläänkin jatkuvasti siitä, mikä on ”oikeaa” goottilaisuutta ja kuka on ”todellinen” gootti (mihin valitettavasti sortuu välillä kirjoittaja itsekään).

Baddeley ei tarkastele goottilaisuutta pelkkänä alakulttuurina tai yleisesti synkistelevänä tyylinä vaan painottaa, että hänen analyysinsä kohteena goottilaisuus viittaa kaikkeen kielteiseen ja käänteiseen kietoutuvaan maailmankatsomukseen ja jopa filosofiseen katsantokantaan. Perinteistä goottilaisuutta määrittää ennen muuta yleinen vastahanka ja valtavirran ulkopuolelle asettuminen. Ei siis ole ihme,

jos ”oikeat” gootit vieroksuvat esimerkiksi HIM:n ja Nightwishin tapaista gootitematikalla leikittelevää mainstream-poppia.

Goottilaisia vaikutteita voidaan nähdä useilla eri nykykulttuurin osa-alueilla. Niinpä onkin lähtökohtaisesti kannatettavaa, että aihepiiristä kirjoitetaan ja käännetään *Goth Chicin* kaltaisen asiantunteva mutta yleistajuinen kokonaisuus. *Goth Chicille* voi antaa erityistunnustuksen myös siitä, että tekstin suomennos on tyylikkään onnistunut. Goottilaisuuteen liittyvä populaarikulttuurinen mielenkiinto on kasvanut viimeisen parinkymmenen vuoden aikana voimakkaasti, ja gootitaiheiden historiallistavalle analyysille on varmasti tilausta. Kunnianhimoisista lähtökohdistaan huolimatta *Goth Chic* ei aivan pysty lunastamaan lupauksiaan, vaan se keskittyy lähinnä vain kokoamaan yksien kansien väliin kommentoitua luetteloa goottilaisiksi tulkittavista kulttuurituotteista, taideteoksista, artisteista, tyyliuunnista ja teemoista. Perustavana hahuteoksena kirja toimii kuitenkin kohdullisen hyvin.

Mitä goottilaisuus on?

Goottilaisuuden kontekstissa tavallisuus on aina tylsää ja arkisuus ikävyyttävää. Näiden sijasta goottilaisbiliteetti hakee potkua jännityksestä ja kauhusta sekä monenlaisiin fantasiateemoihin liittyvistä kutkuttavan kihelmöivistä ja eksoottisen sensuelleista tuntemuksista. Goottietetiikka perustuu

paljolti seksin ja kuoleman epäpyhään liittoon, ja Baddeleyn tulkinnan mukaan nimenomaan kuoleman kuvien kautta siinä ilmaistaan äärimmäistä elämänjanoa (s. 23). Gootitaiheet muodostavatkin usein yhtä aikaa kiehtovan ja vastenmielisen, kauniin ja makaaberin cocktailin.

Goottilaisuus on sivistynyttä barbariaa ja vastakohtien taidetta. Se ylevöittää roskan ja saastuttaa kaiken kauniin ja viattoman; se yhdistää kylmän kyynisyyden riipaisevien tunteiden ilmauksiin. Rajut vastakohtat – hyvä ja paha, valo ja pimeys, seksi ja kuolema – ovat suorastaan klassisen gotiikan tunnusmerkkejä (s. 16). Goottilaisuus haikailee myös menneisyyteen, jota ei koskaan ollut. Toisaalta se hakee aistinautintojen kautta voimakasta läsnäoloa nythetkessä mutta suuntautuu muuten jatkuvasti pois päin tästä ajasta (joko nostalgisesti tai retro-futuristisesti, kuten ”kybergootit” tekevät). Goottilaisuus on samaan aikaan sekä äärimmäisen itsetietoinen (erityisesti poseeraustaipumuksessaan) että häpeilemättömän romantisoiva (ala)kulttuurinen liike.

Goottilaisuuteen liittyvä olennaisena osana myös camp – tyyli ja asenne, joka suhtautuu suurella viehtymyksellä kaikkeen luonnottomaan, keinotekoiseen ja liioiteltuun. Camp on tyyliä ennen sisältöä, aivan kuten goottilaisuuskin. ”Äärimmäisimmillään camp on maalaisjärjen julmaa pilkkaamista, hyveellisyyden ja velvollisuudentunnon hienostunutta satirisoimista”, kirjoittaa Baddeley (s. 13). Goottikult-

tuurissa camp ilmenee min-
kä tahansa järjestäytyneen
yhteiskunnan epäilyttävänä
pitämän piirteen lioitteluna
järjettömän teatraalisiin mit-
tasuhteisiin.

Goottilaisuuden histori-
allinen ydin on paitsi nimen
puolesta 300-luvun germaan-
nisissa heimoissa, jotka vai-
kuttivat olennaisesti Rooman
valtakunnan tuhoon, myös
erityisesti 1700–1800-lukujen
vaihteen synkän romanttises-
sa kirjallisuudessa. Esimer-
kiksi Horace Walpole, jonka
romaanin *The Castle of Otranto*
(1764) pidetään ensimmäisenä
goottilaisena romanssina,
kirjoitti mieltymyksestään
goottilaisiin raunioihin ja
keskiaikaan liittyvään ”syn-
keyteen”. Tällaiset pelottavat
mutta ”ylevät” aiheet nähtiin
vastakkaisiksi perinteisille,
klassisen kauniille teemoille,
joiden teho perustui miellyt-
tävyyyteen. Synkkä yleveys
kiihotti järkyttämällä. Kun
järkyttävään asiaan pystyi
ottamaan etäisyyttä, saattoi
siihenkin alkaa suhtautua
nautinnollisesti (s. 13–14).

Goottilaiset romanssit oli-
vat aluksi halveksittuja mieli-
kuvitustarinoita, joiden teho
perustui viihdyttävyyteen ja
jännitykseen ennemmin kuin
kirjallisiin ansioihin. Nykyi-
sen goottilaisuuden juuret
ovat vahvasti myös *fin de*
sièclen romantiikan synkässä
suuntauksessa, dekadenssis-
sa, jonka mukaan todellista
oli vain keinotekoisesti tuo-
tettu, hetkellinen nautinto.
Vaikka goottilaisuus nyky-
ään yleisimmin yhdistetään
1980-luvun alussa muo-
tutuneeseen goottirockiin
ja siihen liittyvään uuteen
musiikilliseen alakulttuuriin,
”goottiskeneä” ei voi suoraan

palauttaa mihinkään tiettyi-
hin musiikkityyleihin, toisin
kuin useita muita nuorisoka-
pinoiksi leimattuja alakult-
tuureja. Goottilaisuudella on
omat esteettiset perinteensä
kirjallisuudessa, elokuvassa,
televisio- ja radio-ohjelmissa
sekä sarjakuvissa. Näiden
lisäksi keskeistä goottikult-
tuurissa on ”vaatteet, meikit
ja asenne” (s. 20).

Kohti goottiuden synkkää ydintä

Gavin Baddeleyn tavoitteena
on luoda yksityiskohtainen
yleiskatsaus kaikkiin näihin
goottilaisuuden perinteisiin
sekä kunnioittaen kunkin
kulttuurisen alalajin omalei-
maisuuutta että hakien niiden
kesken yhtäläisyyksiä, jotka
ovat muokanneet varsin
kansainvälisen goottiskenen
yhteistä aatepohjaa. Lähesty-
mistavaksi on kirjassa valittu
löyhää kronologiaa noudat-
televa ja kuhunkin kulttuu-
rin osa-alueeseen luvuttain
keskittyvä rakenne. Ensin
kartoitetaan goottilaisen kir-
jallisuuden ja elokuvan kul-
ta-aikoja, sitten modernia
kauhu- ja goottikirjallisuutta,
radio- ja tv-gotiikkaa sekä
modernin goottilaisen kau-
huelokuvan ja sarjakuvan
syntyä. Lopuksi kerrataan
goottilaisen tyylin ja siihen
kykeytyvän erotiikan lähtö-
kohtia. Viimeiseksi Baddeley
ottaa kantaa ajankohtaisen
goottirockin asemaan.

Kirjan lajiperustainen ra-
kenne on monipuolisuudes-
saan vaikuttava, ja teoksen
pituuskin (lähes neljäsa-
taa sivua tiiviisti ladottua
tekstiä) herättää odotuk-
sia syvällisistä luotauksista
goottilaisuuden ydinalueille.

Baddeleyn kirjoitustyyli on
kuitenkin hyppelehtivä ja
liiaksi detaljien tasolle taker-
tuva pystyäkseen luomaan
mitään yhtenäistä synteesiä
goottilaisuuteen vaikutta-
neista tekijöistä. Lisäksi toi-
sinaan lukiessa tuntuu siltä,
että kirjoittaja harhautuu
sivupoluille ja menettää
otteensa kokonaisuuden hal-
linnasta. Osaltaan yleiskuvan
muodostumista vaikeuttaa
sekin, että johdanto, ”Mitä
on goottilaisuus?”, on vain 15
sivun mittainen eikä kirjassa
ole lainkaan yhteenvetoa
tai päätöslukua. Myös läh-
teiden merkitsemiseen olisi
kannattanut panostaa vielä
enemmän. Kirjoittajan oma-
kohtaisen näkemyksen ja laa-
jemmalle tasolle kurkottavan
analyyttisen otteen lisäämi-
nen olisivat tehneet teokselle
hyvää, vaikka täytyy toki
muistaa, ettei kyseessä ole
mikään akateemiset kriteerit
täyttävä tutkimus.

Toisaalta kirjan kattama
alue on jo tällaisenaankin
vaikuttava, ja kirjoittajan
tyyli sopii ironisessa kierou-
tuneisuudessaan loistavasti
teoksessa käsiteltyyn aihe-
piiriin. Baddeleyn vankkaa
ja pitkälististä asiantuntemusta
ainakaan musiikin suhteen
ei myöskään voi kiistää –
vaikka tämänkin aihepii-
rin käsittelyssä toki näkyy
kirjoittajan kyseenalaistamat-
toman vahva englantilainen
näkökulma. Suomi mainitaan
kirjassa kolmeen otteeseen,
kaksi kertaa musiikin yhtey-
dessä ja kerran käsiteltäessä
1950-luvun amerikkalaista
tv-tähteä Vampiraa, suoma-
laissyntyistä Maila Nurmea
(s. 123–127). Baddeleyn mai-
nitessa ”popgoottilegenda”
HIM:in tatuoidun, silinteri-

päisen nokkamiehen Ville Valon nauttivan kotimaasaan "maalais-rockjuman" asemasta (s. 353) suomentaja provosoituu kommentoimaan: "Baddeleyn surullisen yksisilmäinen anglosentrisismi johtuu ehkä siitä yhä harvinaisemmaksi käyvistä harhaluulosta, että Englanti edelleen olisi jonkinlainen rockmaailman napa."

Musiikista puhuessaan kaan Baddeley ei taivu kovin analyttiseksi – ehkä siksi että käsiteltäviä yhtyeitä, levyjä ja musiikkityylejä on yksinkertaisesti liikaa – mutta toisaalta esimerkiksi kauhuelokuvasta kirjoittaessaan häneltä irtoaa runsaasti myös niiden olemusta ja kulttuurista merkitystä kevyellä kädellä kuvaavia luonnehdintoja. Muun muassa Hammer-elokuvista kirjoittaessaan Baddeley arvioi, että niiden suosion salaisuus piili siinä liki sadomasokistisessa pelon ja kutkuttavan kiihotuksen yhdistelmässä, joka syntyi povekkaiden neitojen kisa-hiiri-leikeistä (s. 160–161). Monille suomalaisille lukijoille erityisen arvokasta Baddeleyn kirjassa on varmasti USA:n ja Britannian radio- ja televisiosarjoihin liittyvien goottiaiheidien huolellinen läpikäynti.

Goottilaisuuteen liitetään monenlaisia hirviöitä ja pimeyden lähettäjiä, jotka symboloivat inhimillisyyteen ja elämellisyysliittyvien rajankäyntien monimuotoista problematiikkaa. Itsestään selvästi goottilaisiin hirviöihin, ennen muuta vampyyreihin, liittyy seksuaalisuus ja seksiin liittyvien konventioiden kyseenalaistaminen. Näitä teemoja on tavattu

purkaa erityisesti homoseksuaalisuuden kautta, joten onkin hieman yllättävää, että aihepiirin käsittely on *Goth Chicissä* niin vähäisessä roolissa. Sen sijaan Baddeley kytkee goottiseksin sadomasokismiin, fetisismiin ja wannabe-vampyyrien harjoittamaan veripornoon. Näitä aihepiirejä käsitellessään Baddeley tasapainoilee onnistuneesti asiallisuuden ja tirkistelyn välimaastossa.

Baddeley korostaa useissa yhteyksissä goottilaisuuden emansipatorista voimaa, erityisesti sukupuoliroolin murtamisessa, mutta missään vaiheessa hän ei kuitenkaan oikeasti pääse käsiksi siihen, mistä goottilaisessa naisen, feminiinisyyden ja androgynisyyden arvostamisessa lopulta onkaan kyse. Vielä vähemmän hän pohtii sitä, millainen on goottimiehen kulttuurinen kuva. *Goth Chic* keskittyy niin puhtaasti goottilaisiksi luettaviin teoksiin ja teemoihin, että unohtaa käsitellä goottilaisen kulttuurin tärkeintä osatekijää, goottilaisuudesta kiinnostuneita ihmisiä – käsitetäänpä nämä sitten "todellisina" elämäntapa-gootteina tai goottimatiikan kanssa flirttailevina maija- ja mattimeikäläisinä. Kiinnostuksen herättävänä, goottikulttuuria luotaavana perusteoksena *Goth Chic* on kuitenkin ansainnut paikkansa monen kulttuurintutkijan kirjahyllyssä.

Tanja Sihvonen